

Quan tot ens semblava possible

Isidre Molas

E Eumo
Editorial

ÍNDEX

Introducció	9
1. Els primers anys	15
L'arribada a la universitat	15
Despertar a la vida política. El Comitè Interfacultats	17
El SUT, un acostament al món del treball	20
La creació literària	23
L'entrada a la Nova Esquerra Universitària (NEU)	24
Francesc Casares	26
El moviment del Frente de Liberación Popular (FLP)	29
L'Associació Democràtica Popular de Catalunya (ADP)	34
José Ignacio Urenda	38
La creació del Front Obrer de Catalunya (FOC)	42
El meu temps de presó	46
2. Una altra vegada a casa	51
L'arribada	51
Començo a fer de professor com a ajudant de Manuel Jiménez de Parga	52
La represa de l'activitat política organitzada	56
Els tres tenors	56
Alfons Carles Comín	57
Antoni Jutglar	61
José Antonio González Casanova	64
Definint la meua vocació	66

3. La reconstrucció del FOC	71
Una organització on es podia discutir tot	71
Pasqual Maragall	75
Daniel Cando	78
Miquel Roca i Junyent	80
El debat de 1964 i la reorganització del FOC	84
4. Interludi canari	89
El servei militar	89
L'hospitalitat de Pedro Lezcano i Carmina Jaén	93
Pràctiques de pedagogia	97
5. El socialisme gradualista	101
Reforma i revolució	101
Josep Maria Vegara	113
José Antonio García-Durán	116
Les relacions amb les Organitzacions Front	118
El creixement del FOC	123
Els principals grups locals del FOC	124
Vilanova i la Geltrú: Josep Albà i Jaume Bertran	125
Sabadell: Manel Garriga i Jesús Salvador	127
Terrassa: Manuel Royes i José Muñoz	128
Acció Comunista	130
6. La sortida a la superfície	135
Una societat que comença a bullir	135
El sorgiment de Comissions Obreres	139
Les Comissions Obreres Juvenils	142
El moviment de professors no numeraris (PNN)	144
Manuel Sacristán	146
El Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona	148

7. Expulsat de la universitat	153
Seixanta-nou professors que no podíem fer classe	153
La creació d'Estudis i Investigacions S. A. (EISA)	156
Jordi Solé Tura	157
8. La política de confluència socialista	163
Entre la cooperació i la competició	163
Projecte autònom o projecte subsidiari	166
La Conferència de 1967. El primer acte de l'obra	168
El procés fallit amb la Força Socialista Federal	170
El grup de Mataró del FOC	173
La militància en la «segona línia»	174
9. Segon acte: del leninisme a la tàctica-pla	183
Leninisme i trotskisme	183
El detonador de la polèmica: la tàctica-pla del sector obrer	189
Manuel Murcia	192
José Antonio Díaz	193
La tàctica del sector d'intel·lectuals	194
10. Tercer acte: els intel·lectuals marginats	199
El retorn a la universitat	199
Sectarisme ideològic i proletarització	205
La IV Conferència de 1969 i l'expulsió dels trotskistes	211
11. El <i>big-bang</i>	217
La constel·lació del FOC	217
La flama s'apaga però el sector d'intel·lectuals persisteix	223
12. Més junts, més forts	233
Sant tornem-hi	233
Joan Reventós	235

Enterrar la Guerra Civil	238
Crida per la unitat dels socialistes	242
Raimon Obiols	244
Entrevista amb Reventós a Valls	246
Primeres reunions de la Convergència Socialista de Catalunya	251
El Centre d'Estudis Socialistes	256
El míting per la creació del partit de tots els socialistes. L'inici d'una altra història	258

INTRODUCCIÓ

Aquest llibre va començar sent un exercici destinat a posar en relació la meva memòria personal i la informació disponible sobre el Front Obrer de Catalunya (FOC), un partit que el 1961 vaig contribuir a fundar i en el qual vaig participar activament. Hi vaig militar, com en dèiem aleshores, fet pel qual un consell de guerra del Jutjat Especial d'Activitats Extremistes el 1963 em va condemnar per rebel·lió militar, i després hi vaig continuar militant fins que es va desfer del tot el 1970; potser hauria d'afegir que per un acord general tàcit i gairebé simultani dels darrers integrants, i per un procediment més aviat poc comú, es va decidir deixar-lo estar sense que ningú se'n disputés la continuïtat legítima de l'herència; potser perquè va ser una experiència que per a tots va formar part de la iniciació a la vida adulta.

Les pàgines que segueixen són, doncs, una narració sobre el Front Obrer de Catalunya, on vaig assumir diverses responsabilitats, però sobretot on vaig iniciar-me en l'art de descobrir el sentit de l'actuació pública. Hi vaig fer les primeres pràctiques de la vida de partit, llavors il·legal. I també hi vaig sentir el fred o la indiferència d'algunes persones, i la solidaritat d'unes altres. A aquesta narració, hi he afegit un capítol inicial sobre els meus primers anys d'activitat en política i una darrera part per descriure el procés que ens va portar a alguns a participar en la creació del Partit Socialista de Catalunya.

Al FOC vaig aprendre a encertar-la i a equivocar-me. I sobretot, hi vaig aprendre a sentir i mantenir el pes feixuc que recau en l'elecció dels camins pels quals creus que el teu poble hauria de transitar, sense cedir al rampell dels sentiments i de les emocions. Per assumir la responsabilitat d'orientar els altres cal tenir el cap clar i el cor calent, o, com deien alguns, cal tenir quatre dits de front.

No es tracta, doncs, d'un estudi acadèmic sobre el Front Obrer de Catalunya, ni sobre el mosaic de l'esquerranisme de l'època, ni sobre el Frente de Liberación Popular (FLP), o els partits del moment. El meu propòsit és posar per escrit el record, la meva memòria, sobre un dels casos de construcció, per un grup de joves agosarats i inexperts, d'un partit polític en la clandestinitat durant la dècada dels anys seixanta del segle passat.

Molts diuen que les generacions no existeixen, però d'haver-n'hi, n'hi ha, encara que tinguin uns límits temporals imprecisos i discutibles. No pretenc elaborar o aplicar un concepte analític, però el seu ús ens permet de comprovar com van i venen les modes, les influències, les paraules, les icones o les fixacions mentals compartides entre persones d'uns sectors socials propers o no, per això, potser, caldria que el possible lector hi pensés, en la generació, com un teló de fons.

En tot cas, he de donar les gràcies a aquells que ens van precedir en el temps i que algú ha anomenat la generació de 1950. En primer lloc, al meu germà Joaquim, i també als noms que em venen d'una burxada, com Alexandre Cirici, Joan Reventós, Frederic-Pau Verrié, Joan Colomines, Josep Maria Piñol, Antoni Sala-Cornadó, Albert Manent, Miquel Porter, Josep Maria Castellet, Joaquim Horta i Manuel Sacristán. Així, perquè cal reconèixer i agrair llur trajectòria, voldria recordar que des de molt joves ells van haver de lluitar per sortir del túnel, per trobar i refer les connexions intel·lectuals amb la generació de la guerra, i després per establir els lligams amb la posterior. Ens van salvar els mots.

Quan a començaments de la dècada dels anys seixanta un conjunt de persones vam iniciar-nos en el primer esglaió de la vida col·lectiva i vam començar a treure el nas, cadascun en el seu món, i a compartir relacions i horitzons en diversos camps, entre ells la política, hi havia alguns referents a prop. Potser tot havia tingut ja un primer brot en els fets universitaris del Paranimf de 1957, no ho sé, però, en tot cas, a partir del 1960 es va manifestar la presència d'un estol de persones que havia començat a intervenir en la vida col·lectiva —universitària, cultural, social, política— i que més tard va adquirir una

certa consciència de formar part d'un conjunt divers i heterogeni, que anà ampliant-se.

La data de l'any 1962 podria ser simbòlicament expressiva: les vagues del maig, les inundacions del setembre al Vallès i la nevada del desembre a Barcelona formen part d'una mateixa simbologia, com Edicions 62 o el Moviment Febrer 62 (MF 62). Fou la incorporació a la vida col·lectiva d'algunes persones que durant força temps van mantenir una capacitat d'intervenció i d'innovació en la vida cultural, situada en un context social que punyia per desplegar-se i que coincidia amb uns primers intents de modernització social, que uns anys després es traduirien amb el creixement econòmic, el turisme, el sis-cents i l'apertura.

D'entrada, calia acabar amb el fals mite oficial de la societat unànime imposada, del record permanent de la Guerra Civil i del desig i la impotència per fer girar la truita. La veritat és que l'apertura social avançà al darrere de l'apertura econòmica, però també de la innovació artística i intel·lectual, i de la dèbil obertura religiosa que havia sorgit ja a la dècada dels anys cinquanta, i en són una mostra les editorials Estela i Nova Terra, les edicions de llibres religiosos en català, de *Serra d'Or* i de Montserrat, el diàleg ecumènic o el diàleg amb els marxistes, i s'havia consolidat amb el Concili Vaticà II, que va rebre una rebuda càlida i esperançada d'un sector del nostre món catòlic, i també dels laics. Alguna cosa es movia i calia trobar noves maneres de veure i de fer.

Si se'm permet una generalització descriptiva, crec que aquesta generació va fer-se gran durant un període de temps situat entre la revolució de Cuba, el mur de Berlín, la independència d'Algèria i la guerra del Vietnam i quedà esgotada entre el maig del 68 de París i l'agost del mateix any amb la invasió de Praga pels tancs soviètics per acabar amb el govern comunista «de rostres humans» d'Alexander Dubček. No va resistir l'impacte de la difusió del Llibre Vermell de Mao i les darreres extremitats de la moda Marcuse. Va créixer entre els Beatles, la descolonització i el *pop art* i es va commocionar amb l'assassinat de Martin Luther King, de Kennedy i del Che Guevara, el

qual es va convertir en una icona venerada i penjada a les parets o les portes de les cases dels més joves. I es va emocionar amb els èxits dels Sputniks, la gesta de la gosseta Laika, el viatge per l'espai de Iuri Gagarin i els passos per la lluna de Neil Armstrong.

Aquest llibre s'inicia amb el meu ingrés a la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona l'octubre de 1957, el mateix any que s'havia posat en òrbita el primer Sputnik. A la universitat va començar la meva activitat i és on vaig viure l'afiliació com un compromís de vida. Era una activitat compromesa, il·legal, o clandestina, de tot una mica. És a dir, era dues vegades compromesa. I des d'aquest compromís vital vaig rebre l'impacte dels nous temes teòrics, dels nous costums socials i de les noves referències culturals que esdevindrien comunes i que potser sortiran com al·lusions d'un decorat difuminat, on potser apunten retalls de la biografia personal, encara que, si he aconseguit allò que em proposava, només apareixen si afecten el meu testimoni directe dels fets o de les situacions que evoco, o bé quan resulten necessaris per mantenir el fil de la narració.

Durant aquells primers anys de joventut, en els primers contactes amb la política, en el pas per la presó, i en les amistats i coneixences que vaig establir amb tantes persones i amics en un moment de la història crucial per al futur del país, en què vam deixar les diferències a banda per treballar conjuntament per un futur millor, vaig aprendre que el futur és una aspiració, o un ideal, i que cadascú pot tenir els seus. El demà, en canvi, es concreta en l'espai i en el temps on hi ha les persones individuals, que són tal com són. I que han de tenir la llibertat de ser com vulguin; i que han de viure barrejades amb d'altres que són diferents. Per això el demà i el futur no són el mateix, el futur no coincideix amb el demà. El futur sempre és a l'horitzó. Els ideals són al cor i al cap; m'obliguen i em serveixen de guia per construir el meu camí i tractar de no equivocar-me. Per al polític, el que és important és el demà; assegurar i garantir les llibertats, el respecte a les lleis i les reformes socials en un territori; és a dir, fer que millori, que sigui més justa la convivència entre les persones. La tortura, l'exclusió social o la dominació no haurien de formar part del demà, però només la

creença en un futur perfecte ens permet d'aguantar avui i demà, que serà imperfecte, però que pot ser millor que avui. I en tot el camí cal tenir present tot el poble del teu poble, perquè no només podem viure junts amb els que són diferents, sinó que hi hem de viure. El futur perfecte és un ideal, una creença, una esperança, però no un projecte de govern. I els partidaris dels diversos futurs perfectes han de conviure, discutir-se i col·laborar, si cal, però en tot cas treballar junts per fer un futur imperfecte millor per al seu poble.